

MEDU NARODNI DAN Nenasilja

2. listopada

Broj 2

ZASTO SE OBILJEŽAVA?

Međunarodni dan nenasilja obilježava se 2. listopada na dan rođenja Mahatme Gandhija, borca za neovisnost Indije i idejnog začetnika filozofije i strategije nenasilja. Generalna skupština UN-a je 2007. godine ustanovila obilježavanje međunarodnog dana kao priliku za "širenje poruke o nenasilju, uključujući obrazovanje i podizanje javne svijesti". Rezolucija ponovno potvrđuje „univerzalnu važnost načela nenasilja.“ i želi „da se osigura kultura mira, tolerancije, razumijevanja i nenasilja“¹.

ŠTO JE NENASILJE?

Nenasilje je odbijanje nasilja i metoda djelovanja bez nasilja. To je način osobnog ili političkog djelovanja koje isključuje bilo kakav oblik nasilja prema sebi ili drugim živim bićima za postizanje osobnih ili društvenih ciljeva. Nenasilje je kombinacija je osobnog etičkog stava i sredstva borbe za društvenu pravdu. Ključna je dakle u definiranju nenasilja dvoslojnost: „odbacivanje nasilja zbog stava dobrohotnosti i poštovanja života (ahimsa) i specifičan način djelovanja bez nasilja iz snage istine (satyagraha)“².

Nenasilje započinje odlukom za djelovanje! Nenasilje nije pasivnost, povlačenje ili izbjegavanje sukoba već aktivan angažman protiv nepravde i nasilja nenasilnim metodama. „Otac nenasilja“, Mahatma Gandhi smatrao je da nenasilje nije suprotno nasilju, već je suprotno od pasivnosti. On pasivnost u odnosu na nepravdu smatra u nekim slučajevima i većim problemom od samog nasilja, jer ne reagirajući na nepravdu zapravo podržavamo nasilje.

Trokut nasilja Johana Galtunga

vidljivo

nevidljivo

KULTURNO NASILJE - aspekti kulture koji su korišteni za opravdanje ili legitimizaciju direktnog ili strukturnog nasilja - ideologije, uvjerenja, predaje, razrađeni sistemi znakova (simbola)

DIREKTNO NASILJE - ono kod kojega prepoznajemo konkretnog počinioca i to su djela čije posljedice su vidljive (fizičko, verbalno, psihičko, seksualno...)

STRUKTURNO NASILJE - nema vidljivog počinitelja, ali onemogućava ljudima ostvarivanje njihovog punog životnog potencijala – utjecaj ekonomskih, društvenih, političkih struktura

„Nenasilje je „nenasilna akcija koju čini borba protiv nasilja pod njegovim raznim oblicima, direktnim, strukturalnim i to sredstvima koja isključuju bilo koji oblik nasilja“

(Mellon, Semelin 1994:20)*“

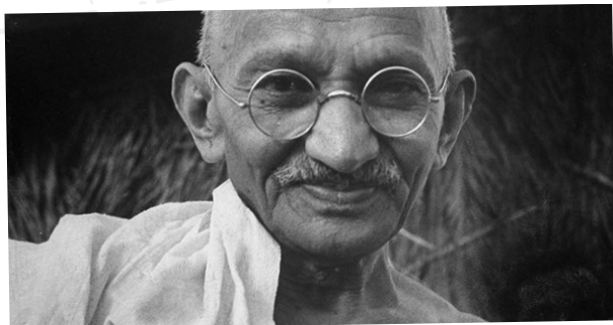
* Zenzerović, I. (ur.): Društvena promjena kroz objektiv Mirovnih studija. Centar za mirovne studije, Zagreb, 2017.

1 United Nations (2007). *Resolution adopted by the General Assembly on 15 June 2007- UN-a A/RES/61/271.* str.1.

2 Raffai, A. (2017). *Teorijski koncepti o nenasilju*, u Zenzerović I. (ur.) *Duštvena promjena kroz objektiv mirovnih studija*. Zagreb: Centar za mirovne studije, str. 21.

Nenasilan otpor uspješniji od nasilnog?

Mahatma Gandhi

Mohandas Karamchand Gandhi svojim je životom postavio temelje filozofiji i strategiji nenasilja. Rođen 2. listopada 1869. u Porbandaru u Indiji, školovao se za odvjetnika u Londonu, a nakon toga je većinu svog života posvetio borbi za ljudska prava Indijaca prvo u Južnoj Africi, a potom i u Indiji. Definirao je stav odbijanja nasilja kao neškodljivost (*ahimsa*), a aktivnu komponentu strategije nenasilnog djelovanja nazvao je satyagraha (snaga istine) što označava djelovanje poduprto čvrstim stajanjem uz istinu. 1919. godine mobilizirao je masovni nenasilni pokret odbijanja sudjelovanja i građanskog neposluha u Indiji kao reakciju na tzv. Rowlatt Act koji je britanskim imperijalnim vlastima davao zakonske ovlasti da oružano djeluju protiv tzv. revolucionarnih aktivnosti. Svojom je životom i radom do smrti promovirao principe nenasilnog djelovanja u borbi za ljudska prava i neovisnost Indije koristeći i potičući različite metode poput štrajkova, bojkota, marševa, prosvjeda. Ubijen je 30. siječnja 1948. Smatra ga se „ocem nenasilja“ jer je „prvi sustavno obradio strategiju nenasilnog otpora i u političkoj praksi je potvrdio“³. Mahatma (na sanskrtu: *velika duša*) ostavio je neizbrisiv trag inspirirajući ljude, osobito one diskriminirane, obeshrabrene i potlačene za akciju, te ostavio velik utjecaj na važne borbe za ljudska prava poput Martin Luther King-a ili Nelsona Mandele.

Jeste li se ikad našli u raspravi o tome kako su se sve velike promjene u povijesti dogodile kroz nasilne događaje poput ratova ili revolucija? Dr. Erica Chenoweth, istraživačica i predavačica na Josef Körbel školi za međunarodne studije na Sveučilištu u Denveru sa svojim je kolegicama napravila opsežno istraživanje o uspješnosti nasilnih i nenasilnih akcija u posljednjih 110 godina. Zaključci istraživačkog tima objavljeni u publikaciji

„*Why Civil resistance works: The Strategic logic of Nonviolent Conflict*“⁴ pokazuju da je nenasilan otpor često uspješniji od nasilja. Tezu da nenasilan otpor ima neke strateške prednosti u odnosu na nasilne pokušaje promjena režima obrazlažu njegovom najvećom prednošću – mogućnosti

nenasilnog pokreta da uključí veći broj ljudi jer ne stvara moralne prepreke (nisu svi spremni posegnuti za nasilnim metodama) i ne stvara fizičke prepreke (u nenasilnim prosvjedima mogu sudjelovati mladi i stari, ljudi s poteškoćama u kretanju i sl.). Osim toga, privlačenjem ljudi iz različitih sfera društva koji pripadaju različitim društvenim grupacijama pokreti grade otpornost spram režima i imaju povećane šanse uspjeti u promjeni jer bi napad na društveni pokret koji privlači ljude iz različitih dijelova društva bio preopasan i delegitimiraajući za režim. Ne manje važno, u društvima u kojima su prevrat izborili nenasilni pokreti mnogo je veća šansa da se društvo nakon prevrata izgradi na demokratskim temeljima.

Metode nenasilnog djelovanja

Američki teoretičar nenasilja, Gene Sharp (1973.) je popisao 198 različitih metoda nenasilnog djelovanja. Za nenasilnu akciju kaže da je „generički pojam koji se odnosi na desetke specifičnih metoda protesta, nekooperativnosti i intervencija u kojima aktivisti upravljaju sukobom radeći ili odbijajući raditi određene stvari bez korištenja fizičkog nasilja.“⁵

Metode je Sharp podijelio u tri kategorije:

- prosvjedi i uvjeravanja (javni skupovi, marševi, povorke, predstave, umjetničke intervencije, deklaracije, peticije i sl.),
- nesudjelovanje/odbijanje sudjelovanja (štrajk, bojkot, građanski neposluh itd.) i
- nenasilne intervencije/aktivnosti (blokade, štrajk gladu, kreiranje alternativnih komunikacijskih, trgovinskih, opskrbenih i drugih sustava i sl.).

³ Raffai, A. (2017). *Teorijski koncepti o nenasilju*, u Zenzerović I. (ur.) *Duštvena promjena kroz objektiv mirovnih studija*. Zagreb: Centar za mirovne studije, str. 21.

⁴ Chenoweth, E. and Stephan, M. (2013). *Why civil resistance works*. New York: Columbia Univ. Press.

⁵ Sharp G, Finkelstein M. (1973) *The Politics Of Nonviolent Action*. Boston, Mass.: Porter Sargent.

Građanski neposluh

Građanski neposluh je metoda nesudjelovanja - izraz svjesne neposlušnosti prema nepravdanim zakonima/propisima/praksama, uz razumijevanje i prihvaćanje posljedica.

Kada je Rosa Parks 1.12.1955. u Montogemeryu, Alabami, odbila sjesti na stražnje mjesto u autobusu namijenjeno Afroamerikancima, kršeći time zakonitu, ali nepravednu praksu segregacije, njen čin građanskog neposluha motivirao je velike brojeve ljudi na jednogodišnji bojkot autobusa i sudjelovanje u nenasilnom pokretu za građanska prava.

PRAKSE NENASILJA

RAND

RAND, nevladina organizacija sa sjedištem u Zagrebu usredotočena je na promociju nenasilja u osobnom životu i društvenom djelovanju povezujući duhovnost i političnost. RAND organizira treninge za nenasilno djelovanje u kojima se rad na osobnom rastu povezuje s političkim angažmanom za mir. U međureligijskom mirovnom radu RAND nudi edukacije koje međureligijski dijalog oplemenjuju znanjima i vještinama nenasilne komunikacije. Dan nenasilja RAND obilježava nenasilnim akcijama.

Vjernici za mir

Vjernici za mir je inicijativa vjernika abrahamskih religija iz Hrvatske, Srbije, Bosne i Hercegovine, Makedonije i s Kosova koja od 2006. promiče znanja o nenasilju i potiče na mirovno djelovanje katolike, muslimane, pravoslavce i protestante JI Europe. Organizira regionalne konferencije „Gradeći mir, slavimo Boga“ koje tematiziraju mirovne teologije i aktualne mirovne inicijative vjernika. Cilj ove inicijative je osvijestiti i kritički propitivati vjerske tradicije s obzirom na (ne)prakticiranje vlastitih nenasilnih potencijala.

POKRET ZA GRAĐANSKA PRAVA U SJEDINJENIM AMERIČKIM DRŽAVAMA

POKRET ZA GRAĐANSKA PRAVA U SJEDINJENIM AMERIČKIM DRŽAVAMA obilježila je nenasilna borba protiv politike segregacije Afroamerikanaca u periodu od 1955. do 1968. godine. Najistaknutiji mislilac i svojevrsni vođa pokreta bio je doktor teologije i propovjednik Martin Luther King Jr. koji je aktivno promovirao i živio Ghandijeve principe nenasilja prilagodene kršćanskoj tradiciji i situaciji u SAD-u. Ovaj nenasilan pokret svoj je vrhunac doživio maršom na Washington u kolovozu 1963. godine, a uspjeh pokreta označilo je donošenje zakona protiv rasne diskriminacije. Njegovi sudionici pritisak su vršili kroz bojkote, prosvjede, masovna okupljanja, protestna sjedenja te su unatoč svim nasilnim pritiscima uspjeli pokret očuvati nenasilnim. Martin Luther ubijen je 4. travnja 1968.

Q NAMA

Centar za mirovne studije udruga je koja promiče nenasilje, ljudska prava i društvenu promjenu povezujući obrazovanje, istraživanje, zagovaranje javnih politika i aktivizam. Organizacija se naslanja na iskustvo različitih oblika izravne izgradnje mira u zapadnoj Slavoniji tijekom Volonterskog projekta Pakrac 1993.-1997., kao i na rad Antiratne kampanje Hrvatska. Saznaj više o CMS-u na www.cms.hr.

Mirovni studiji neformalni su obrazovni program CMS-a koji pruža mogućnost za kritičku analizu društvenih nepravdi, kao i alate i vještine za djelovanje k pravednijem društvu, tj. pozitivnom miru - društvu suradnje, čije institucije služe zadovoljavanju potreba svih, a posebno onih najranjivijih. Mirovni studiji otvoreni su za sve, bez obzira na prijašnja obrazovna iskustva, traju od siječnja do lipnja i uključuju 3 modula i 7 programskih cjelina. Više o programu i poziv za nove sudionike naći ćete na web-u www.cms.hr/hr/mirovni-studiji.

Ovaj je dokument izrađen uz financijsku podršku Grada Zagreba. Sadržaj ovoga dokumenta u isključivoj je odgovornosti Centra za mirovne studije i ni pod kojim se uvjetima ne može smatrati kao odraz stajališta Grada Zagreba.